

Полатова Сауле Дуйсенбайевнаның
«БД010300 – Педагогика және психология» мамандығы
бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін
алу үшін ұсынған диссертациясына

АҢДАТПА

Зерттеу тақырыбы: Инновациялық технологиялар негізінде болашақ мамандарды үштілде оқытудың психологиялық-педагогикалық шарттары

Зерттеу мақсаты: - инновациялық технологиялар негізінде болашақ мамандарды үштілді оқытудың психологиялық-педагогикалық шарттарының құрылымдық-мазмұндық моделін теориялық негіздеу және эксперименттік тексеру.

Зерттеу міндеттері:

1. Үштілді оқытудың теориялық-әдіснамалық негіздерін және олардың психологиялық-педагогикалық ерекшеліктерін анықтау;

2. Инновациялық технологиялар негізінде болашақ мамандарды үштілді оқытудың психологиялық-педагогикалық шарттарын анықтау және ғылыми негіздеу;

3. Инновациялық технологияларды қолдана отырып, болашақ мамандарды үштілді оқытудың психологиялық-педагогикалық шарттарының құрылымдық-мазмұндық моделін әзірлеу және оны тәжірибелік-эксперименттен өткізу;

4. Тілдік емес мамандықтардың 1-ші курс студенттерін үш тілде оқыту шарттарына бейімделген мәдениетаралық мазмұндағы инновациялық технологияларды қолдану әдістемесін әзірлеу және оның практикалық маңыздылығы мен тиімділігін анықтау;

Зерттеу әдістері:

1) ғылыми әдебиеттерді талдау және қалыптастырушы эксперимент нәтижелерін талдау әдістері (осы зерттеудің негізгі әдісі);

2) нақты материалды жинау және оны өңдеу әдістері; тесттер, сауалнамалық мониторингтік зерттеу, әңгімелесу, контент-талдау, құжаттар мен іс-әрекет нәтижелерін талдау, бақылау;

3) эмпирикалық әдістер – тікелей және жанама бақылау, өзін-өзі бақылау, сипаттау, ауызша сұрау; математикалық статистика әдістері.

Қорғауға ұсынылатын негізгі қағидалар (дәлелденген ғылыми болжамдар және жаңа білім болып табылатын басқа да тұжырымдар):

1. Үш тілде оқыту болашақ маманның кәсіби, коммуникативті, тілдік және тұлғалық деңгейін көтеруге ынтасы жоғары көпмәдениетті және көптілді тұлғаға айналуының мақсатты процесі тұрғысынан сипатталады.

2. Шет тілін оқыту үдерісінде инновациялық технологияларды қолдану негізінде тілдік емес мамандықтар студенттерін үш тілде табысты оқытуға ықпал ететін психологиялық-педагогикалық шарттар:

- тілдік орта құру арқылы оқушылардың үштілді білім беруге тұрақты ішкі мотивациясын қалыптастыру;

- үш тілде білім беру негізінде студенттердің мәдениетаралық коммуникациялық дағдыларын қалыптастыруға және дамытуға ықпал ететін мәдениетаралық компонентті «Шет тілі» пәнінің мазмұнына енгізу;

- еңбек нарығында бәсекеге қабілетті, көпмәдениетті және көптілді тұлғаны қалыптастыруға ықпал ететін студенттердің тілдік құзыреттілігін арттырудың коммуникативті тәсілін жүзеге асыру;

- үштілді білім беру аясында шет тілі сабақтарында инновациялық (жеке тұлғаға бағытталған және интерактивті) технологияларды шығармашылықпен қолдану;

3. Университеттегі тілдік емес мамандықтарының студенттерін үштілде оқыту тапсырмасына сүйене отырып болашақ мамандардың мәдениетаралық және коммуникативтік құзыреттіліктерін қалыптастырудың тиімділігі инновациялық технологияларды пайдалана отырып, эксперименттік зерттеу барысында әзірленген және сыналған құрылымдық-мазмұндық моделді жүзеге асыру негізінде мүмкін болады;

4. 1 курс эксперименттік топ студенттерінің шет тілін меңгерудегі оқу жетістіктері көрсеткіштерінің тілдік емес мамандықтар бойынша бақылау тобының студенттерімен салыстырғанда объективті жоғары нәтижелері университетте көптілді білім берудің дидактикалық, тәрбиелік және дамытушылық әлеуетін жетілдіруге ықпал ететін қажетті психологиялық-педагогикалық шарттарды жасай отырып, инновациялық технологиялар негізінде үш тілде оқытуды пайдаланудың тиімділігін көрсетеді;

5. Эксперименттік топ студенттерінің шет тілін оқуға мотивациясын (мотивациялық-мақсатты, танымдық-еріктік, құндылық) арттырудың деңгейлері, көрсеткіштері мен өлшемдері инновациялық технологияларға негізделген педагогикалық іс-әрекет субъектісінің тұлғасын үш тілде оқытуды енгізу арқылы айқындалады.

Зерттеудің негізгі нәтижелері:

- ЖОО-ның болашақ мамандарды үштілде оқытудың теориялық-әдіснамалық негіздерін анықтайтын қағидалар жиынтығын ғылыми тұрғыдан негізделді;

- болашақ мамандарды үш тілде оқытудың анықталған психологиялық-педагогикалық шарттарының ғылыми-практикалық негіздемесі берілді;

- инновациялық технологияларды қолдану арқылы бакалаврларды үш тілде оқытудың құрылымдық-мазмұндық моделі әзірленді;

- тілдік емес мамандықтардың 1 курс студенттерін үш тілде оқыту шарттарына бейімделген мәдениетаралық мазмұндағы инновациялық технологияларды қолдану әдістемесінің мазмұндық компоненттері әзірленді және оның тиімділігі эксперименталды тұрғыдан айқындалды.

Алынған нәтижелердің жаңалығы мен маңыздылығы: Теориялық-әдіснамалық негізде дәлелденуімен, зерттеудің ғылыми аппаратына мазмұнының сәйкестігімен, зерттеуде қолданылған әдіс-тәсілдердің тиімділігімен, эксперимент жұмысының жүйелі жоспарлануымен, сандық және сапалық көрсеткіштердің дәлелденуімен сипатталады.

1. ЖОО-ның болашақ мамандарды үштілде оқытудың теориялық-әдіснамалық негіздерін анықтайтын қағидалар жиынтығы ғылыми тұрғыдан негізделген және бірінші нәтиже жаңалықтың дәлелі болып табылады;

2. Психологиялық-педагогикалық шарттарының ғылыми-практикалық негіздемесін басшылыққа ала отырып болашақ мамандарды үш тілде оқыту барысында екінші нәтиже анықталған;

3. Инновациялық технологияларды пайдалана отырып бакалаврларды үш тілде оқытудың құрылымдық-мазмұндық моделі үшінші нәтижеде әзірленді;

4. Тілдік емес мамандықтардың 1 курс студенттерін үш тілде оқыту шарттарына бейімделген мәдениетаралық мазмұндағы инновациялық технологияларды қолдану әдістемесінің мазмұндық компоненттері әзірленген және оның тиімділігі эксперименталды тұрғыдан айқындалуы, практикалық жаңалықтың төртінші нәтижесінің дәлелі болып табылады:

1) «Шет тілі» пәнінің негізгі курсына қосымша материал болып табылатын «Intercultural Communication» білім беру модулін тілдік емес мамандықтардың 1 курс студенттеріне арналған «Шет тілі» базалық курсының мазмұнына енгізу (3 кредит): 6B06120 – Ақпараттық жүйе, 6B01501 – Химия және биология, 5B070300 – Информатика, 6B06101 – IT басқару және жобалау;

2) білім беру модулі үшін шет тілі мұғалімдеріне арналған «Intercultural Communication» электрондық оқулығы әзірленді. Оның мазмұны инновациялық технологияларды пайдалануға негізделген және болашақ мамандардың бойында мәдениетаралық және коммуникативті құзыреттіліктерді қалыптастыруға бағытталған. АҚШ, Ұлыбритания, Ресей және Қазақстандағы мәдениет, дәстүр, ұлттық киім, тағам, поэзия, музыка және ұлттық спорт ойындары туралы өзекті тақырыптарды қамтиды.

3) «Web Quest» оқу модулі үшін тілдік емес мамандықтардың 1 курс студенттеріне арналған «Intercultural Communication» сайты әзірленіп, енгізілді. Оның мазмұны инновациялық технологияларды қолдануға негізделген және университеттің оқу процесінде үштілділік үдерісін жандандыруға мүмкіндік беретін болашақ мамандардың бойында мәдениетаралық және коммуникативтік құзыреттіліктерді қалыптастыруға бағытталған;

4) «Intercultural Communication» білім беру модулі бойынша пәннің бағдарламасы (силлабусы) әзірленді, оның ішінде оқу жоспары, оқу-әдістемелік құрал, оқытушыларға арналған практикалық жаттығуларға арналған әдістемелік нұсқаулар, студенттерге арналған СӨЖ және ОСӨЖ бойынша әдістемелік нұсқаулар, тест емтихандарының сұрақтары енгізілді;

Ғылымның даму бағыттарына немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: Әлемдік білім беру кеңістігін қалыптастыру, кең мәдени, тілдік алмасу, көптілділікті қарқынды зерделеу және білім беру практикасына енгізу қажеттілігі университеттік білім берудің өзекті нысандары мен мазмұнын қайта қарастыруды талап етеді.

Үштілді оқыту және болашақ көптілді мамандарды даярлау проблемаларын шешудің маңызды құрамдас бөліктерінің бірі жоғары оқу орнының білім беру ортасында мақсаттарды, міндеттерді, әдістерді, шарттарды қайта ойластыру мен реформалау керектігін арттырады. Қазіргі жоғары оқу

орнында үштілді білім беруді табысты және нәтижелі жүзеге асыру үшін тиімді психологиялық-педагогикалық шарттарын жасау, инновациялық білім беру технологияларын пайдалану қажеттілігімен негізделеді.

Үш тілде білім беру және болашақ көптілді мамандарды даярлау мәселесін шешудегі табыстың маңызды құрамдас бөліктерінің бірі – университеттің білім беру ортасындағы мақсаттарды, міндеттерді, әдістерді, жағдайларды қайта ойластыру, реформалаудың өзектілігі. Осындай реформалардың нәтижесінде қазақстандықтардың өскелең ұрпағы өздерінің мәдени қасиеттерін жетілдіріп қана қоймайды, сонымен қатар республиканың қуатты әлеуметтік және ғылыми астанасын көрсетеді, өйткені одан әрі ілгерілеу үшін олардың айқын артықшылығы – бірнеше тілді білу. оларға туғаннан таныс. Осыған байланысты қазірдің өзінде қалыптасқан көпмәдениетті орта одан әрі жетілдірудің негізі болып табылады.

Инновациялық технологияларды пайдалана отырып, ЖОО-да үштілде оқытудың психологиялық-педагогикалық шарттарын қалыптастыру, қазіргі ғылым мен тәжірибенің маңызды міндеттерінің бірі және білім беруді дамыту тұжырымдамасының жағымды жақтарының болуына қарамастан, бұл міндет аз зерттелгендіктен диссертациялық зерттеудің өзектілігі расталады.

Докторанттың әрбір жарияланымды дайындауға қосқан үлесіне сипаттама: Диссертацияның мазмұны 15 ғылыми еңбекте көрсетілген. Оның ішінде Scopus деректер базасына енгізілген жарияланымдардағы 1 мақала және Google Scholar дерекқорына енгізілген жарияланымдардағы 1 мақала:

1. Trilingual education in Kazakhstani universities: Use of Kazakh, Russian, and motivation towards learning English // Issues in Educational Research. – 2020. - Vol.30 №4. (Co-authors: Gulsim Iekerova, Dildar Kistaubaeva, Rashida Nartaevna, Altynai Kalzhanova, 54%, индекс хирша – 1);

2. Trilingual Education in Kazakhstan: Motivation and Attitude of Science Teachers in Learning English // European Scientific Journal. -2019. -Vol.15 (25). (Co-authors: Alima Nurlibekova, Dildar Kistaubaeva. 50%);

Білім және ғылым саласындағы бақылау комитеті ұсынған басылымдарда 4-еуі жарияланды:

1. The role of innovative technologies in trilingual higher education // А.Ясауи университетінің хабаршысы. Сериялар «Педагогика». – Туркистан. – 2018. - №1(107). - С.105-109. (Қосалқы автор: Нурлыбекова А.Б. 50%)

2. Multilingualism and innovative pedagogical technologies in the education of Kazakhstan // Абай атындағы ҚазҰПУ Хабаршысы. «Педагогика ғылымдары» сериясы. – Алматы. – 2018. - №3 (59). - С.149-155. (Қосалқы автор: Нурлыбекова А.Б.Сырлыбаева Э.М. 60%);

3. The usage of effective approaches in teaching a foreign language in the multilingual University groups // Гумелев атындағы ЕҰУ Хабаршысы. «Педагогика. Психология. Әлеуметтану». – Астана. – 2018. - №4 (125). - С.61-68. (Қосалқы автор: Нурлыбекова А.Б. Шымырбекова А.М. 60%);

4. Теоретические исследования полилингвального образования в отечественной и зарубежной педагогике // Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Хабаршысы. «Педагогика ғылымдары» сериясы. – Алматы. – 2020. - №4 (65). - С.74-92. (Қосалқы автор: Лекерова Г.Ж.Осымова Г.У. 50 %);

5. Psychological foundations of effective teaching and learning a foreign language at the university // Низами атындағы ТМПУ Хабаршысы. - Ташкент. – 2019. - №2 (19). - С.9-113. (Қосалқы автор: Нурлыбекова А.Б., Рузиева Д.И. 60%);

Шет елдік және Отандық халықаралық конференция материалдарында басылымдарда 7 мақала жарық көрді:

1. The implementation of trilingual educational system in Kazakhstan // Халықаралық ғылыми-практикалық конференция «Қазіргі ғылымдағы инновациялық тәсілдер». –Прага. - 2017. - С.344-350. (100%).

2. Психолого-педагогические условия повышения эффективности учебной деятельности студентов на занятиях английского языка при трехязычном обучении // Халықаралық ғылыми-практикалық конференция «Әуезов оқулары – 16: «Төртінші өнеркәсіптік революция: Қазақстанның ғылым, білім және мәдениет саласындағы жаңғыруының жаңа мүмкіндіктері». – Шымкент. - 2018. - С. 257-265. (Қосалқы автор: Нурлыбекова А.Б.Сырлыбаева Э.М. 60%).

3. The benefits of game-based technologies in the educational process // Халықаралық ғылыми-практикалық конференция " Industrial Technologies and Engineering". – Шымкент. - 2018. - С.9-21. (Қосалқы автор: Нурлыбекова А.Б. 50%).

4. An online support system for teachers of English language // Халықаралық ғылыми-практикалық конференция «XVI Халықаралық түркі тілдес елдер әлеуметтік ғылымдар конгресі». – Шымкент. - 2018. - С.911-919.(Қосалқы автор: Нурлыбекова А.Б. 50%).

5. The history and the reasons of innovation development in education // Халықаралық ғылыми-практикалық конференция «Ғылым және білім: цифрлық трансформация және инновациялық білім беру технологиялары». – Шымкент. - 2019. - С.290-293.(Қосалқы автор: Нурлыбекова А.Б. 50%).

6. Лингвистические аспекты билингов в изучении иностранного языка // Халықаралық ғылыми-практикалық конференция «The world of science and innovation». Abstracts of IV International Scientific and Practical Conference, - London, United Kingdom. - 2020. - P.502-509. (Қосалқы автор: Лекерова Г.Ж. 50%).

7. Современные методологические подходы в обучении иностранного языка // Халықаралық ғылыми-практикалық конференция «Challenges in science of nowadays». Proceedings of the 7 the International Scientific and Practical Conference. - Washington, USA. - 2020. - P. 448-458. (Қосалқы автор: Лекерова Г.Ж. 50%)

«Intercultural Communication» тақырыбы бойынша 1 электронды оқулықта көрсетілген. (Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізіліміне мәліметтерді енгізу туралы куәлік). (Қосалқы автор: Лекерова Г.Ж. 50%).